

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה

הקהילה ה"רוסית" בפוליטיקה ישראלית (71-535-01)

סמינריון שנתי (2 ש"ש) – ב.א. – תשס"ז

מרצה: ד"ר זאב חנין
khaninz@mail.biu.ac.il

שעות קבלה: יום ד', 15.00-16.00, יום ה', 12.00-13.00

מטרת הקורס

כידוע, התמונה הפוליטית של קהילת יוצאי ברית המועצות לשעבר הפכה להיות אחד מהגורמים העיקריים לצלחה או אי הצלחה של הכוח הפוליטי בישראל. הקורס יעסוק בלחקור את תהליך המיסוד וההתנהגות הפוליטית של העליות השונות מברית המועצות ומדינות חבר העמים.

הקורס מתמקד ברקע הסוציולוגי והפוליטי של תופעה זו בהשפעת עלייתו של הגורם האתני בפוליטיקה הישראלית, ונותן רקע להקמת מפלגות עולים בישראל. כמו כן, מטרת הקורס להראות את תפקיד העולים החדשים מחבר המדינות במפלגות ותנועות כלל ישראליות, ומהו העתיד של הפוליטיקה הרוסית בארץ. לסיום, הקורס עוסק בניתוח "האליטות הרוסיות" הפוליטיות החדשות ובמבנה של קהילה רוסית בישראל.

דרישות הקורס

נוכחות בקורס הינה חובה. על הסטודנט להשתתף בדיונים במגוון נושאים שיילמדו בקורס על בסיס החומר הביבליוגרפי והרצות. מבחן סוף סמסטר א' (30%).

פרזנטציות - (20%). על הסטודנט להציג את בכיתה בנושא מתוך הרשימה הביבליוגרפית שקשור לנושא של העבודה סמינריונית

עבודה סמינריונית (50%)

תוכן הקורס ורשימת קריאה

שעור 1. הגורם האתני בפוליטיקה העולמית

Thomas Hyllan Eriksen, "Ethnicity, Race and Nation", in Montserrat Guibernau and John Rex (eds.) *The Ethnicity: Nationalism, Multiculturalism and Migration* (Cambridge: Polity Pres, 1999), pp. 33-42
תדפיס 8404 (511024)

Robert Gooding-Williams, "Race, Multiculturalism and Democracy", *Constellations: An International Journal of Critical and Democratic Theory*, 5 (1), (1998), pp. 18-41.
Ejournal

Michael E. Brown, "Causes and Implications of Ethnic Conflicts", in Montserrat Guibernau and John Rex (eds.) *The Ethnicity: Nationalism, Multiculturalism and Migration*, pp. 80-99
תדפיס 8404 (511024)

שעור 2. **אתניות כגורם של החיים הפוליטיים בישראל**

Eliezer Ben-Rafael, *Language, Identity, and Social Division. The Case of Israel*. (Oxford: Clarendon / Oxford University Press, 1994)

956.9430644 LAN 1994 בספריה לאנגלית- בדלפק

(Russian: Элиэзер Бен-Рафаэль. Самоидентификация различных социальных групп в современном израильском обществе // *Общество и политика современного Израиля*. Под. ред. А. Эпштейна и А. Федорченко. - Москва-Иерусалим: Гешарим, 2002, сс. 15-47)

Roselle Tekiner, "Race and the Issue of National Identity in Israel", *International Journal of Middle East Studies*, 1991 vol. 23, pp. 39-55.

כתב עת בספריה המרכזית (מדף לכתבי עת) X-1967

U. Schemer, Sergio DellaPergola, U. Avner, "Ethnic Differences Among Israeli Jews: A New Look", Jerusalem, Institute of Contemporary Jewry, Hebrew Univ. of Jerus., and American Jewish Yearbook, 1999, pp. 84-86, 91-103

E572 SCHM (167868)

שעור 3 : **החיים הפוליטיים של הקהילה היהודית דוברת רוסית בגלות**

Fran Markowitz, "Cross-Crossing Identities: The Russian Jewish Diaspora and the Jewish Diaspora in Russia", *Diaspora*, vol. 4, no. 2 (1995), pp. 201-210.

אין

ולדימיר חנין, "המוסדות היהודיים והפוליטיקה היהודית באוקראינה: מגמות והיבטים מרכזיים", *יהודי ברית-המועצות במעבר*, 3 (18), 1996, ע' 99-113
כתב עת בספריית מדעי החברה

Vladimir Khanin, "Russian-Jewish Ethnicity: Israel and Russia Compared", in Ben-Rafael, E., Gorny, Y., and Ro'i, Y. (eds.), *Contemporary Jewries: Convergence and Divergence* (Leiden and Boston: Brill Academic Publishers, 2003), pp. 216-234

D015 CON 2003 (572824) במדף פתוח

Mordechai Altshuler, "Soviet Jewry - a Community in Turmoil", in Robert Wistrich (ed.), *Terms of Survival: The Jews of the World Since 1945* (London: Routledge, 1995), pp. 195-230

D48 TER 1995 (260071)

שעור 4. **ההגירה של היהודי ברית המועצות והשפעתה אל החברה ישראלית**

תאודור פרידגוט "העלייה מברית המועצות לשעבר : גורמים פוליטיים, כלכליים וסוציאליים", *יהודי ברית-המועצות במעבר* (19) 4, 2000, עמ' 118-127
כתב עת בספריית מדעי החברה

(Russian: Теодор Фридгут. Поколения и политика: некоторые изменения в мировоззрении и в политических предпочтениях в современном Израиле // *Миграционные процессы и их влияние на Израильское общество*. Под. ред. А. Эпштейна и А. Федорченко. - М.: ИИИБВ, 2000, сс. 36 – 71)

Vladimir (Ze'ev) Khanin, "The Jewish Right of Return: Reflections on the Mass Immigration to Israel from the Former Soviet Union", in Lustick, Ian and Lesch, Ann (eds.), *Exile and Return: Predicaments of Palestinian Arabs and Jews* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2005), pp. 183-203

אין

Majid Al-Haj, "Soviet Immigrants as Viewed by Jews and Arabs: Divided Attitudes in a Divided Country", in Elazar Leshem and Judith T. Shuval, *Immigration to Israel: Sociological Prospective* (New Brunswick and London: Transaction Pub., 1998), pp. 211-228
E982.1 IMM 1998 (378727)

שעור 5. הזהות והתרבות הפוליטית של העלייה של שנות התשעים

פראן מרקוביץ , "זהותם של המהגרים מברית המועצות לשעבר בתמורות הזמן והמקום", משה ליסק ואליעזר לשם , (ת"א, ה קיבוץ המאוחד) עמ' 15-26 **בתוך: מרוסיה לישראל- שמור מדעי המדינה לפי מרו.לי (476016)**

(English version: Fran Markowitz, "Israelis with a Russian Accent", *The Jewish Journal of Sociology*, vol. 35, no. 2, December 1993: pp. 97-114)

כתב עת בספרית מדעי החברה

אנה איסקובה, "יהודים רוסיים כשותפות תרבותית" מתוך "יהודי ברית המועצות לשעבר". עמ' 85-99
כתב עת בספרית מדעי החברה

וואדים רוטנברג , "על הזהות העצמית של העולים מברית המועצות בישראל", יהודי ברית המועצות מס' 4 (19) שנת 2000 , עמודים 213-220.

כתב עת בספרית מדעי החברה

Элиэзер Фельдман, "*Русский*" Израиль: между двух полюсов. - М.: Маркет ДС, 2003, сс. 101-124 [Eliezer Feldman, "*Russian Israel*": *Between Two Polls*]

שעור 6 : בעיות ההשתלבות הפוליטית (האינטגרציה) של יהודי בריה"מ בחברה ישראלית

רפאיל נודלמן , "ניסיון לחידוש הציונות : בין עליית שנות ה-70 לשנות ה-90 .", יהודי ברית המועצות מס' 4 (19) שנת 2000 עמ' 67-84 (בעברית)

כתב עת בספרית מדעי החברה

זאב כץ , "העולים מבריה"מ בחיים הפוליטיים של ישראל : שנות ה-90", יהודי ברית המועצות מס' 4 (19) שנת 2000 עמודים 145-157 (עברית)

כתב עת בספרית מדעי החברה

ולדימיר (זאב) חנין ואלק ד' אפשטיין, "המשכיות תרבותית, התחדשות והגירה: תודעה ודפוסי הזהות של יהודים דוברי רוסית"- Efraim Ya'ar, Eliezer Ben-Refael, Avi Bareli, Uri Cohen (eds.), *Israel as a Modern Society Model - In Honor of Prof. Moshe Lissak* (Tel-Aviv , Jerusalem and Beer-Sheva: The Chaim Weizmann Institute for the Study of Zionism, The Ben-Gurion Research Center and Yad Ben-Zvi Institute, 2006)

אין

Элиэзер Фельдман, "*Русский*" Израиль, сс. 125-155, 351-415

שעור 7 : גורמי ההשפעה הפוליטית של הקהילה הרוסית בישראל.

Владимир Ханин, "Русские" и власть в современном Израиле. Становление общины выходцев из СССР/СНГ и ее роль в политической структуре страны на рубеже XX и XXI веков. - М.: ИИИБВ, 2004, сс. 18-38 [Vladimir (Ze'ev) Khanin, *The "Russians" and Power in the State of Israel: Establishment of the USSR/CIS Immigrant Community and its Impact on the Political Structure of the Country*]

צבי גיטלמן וקן גולדשטיין, "המהפכה הרוסית בפוליטיקה הישראלית" בתוך "בחירות בישראל" (אריאן ומיכאל שמיר 1999 המכון הישראלי לדמוקרטיה) עמ' 203-229
שמור מדעי המדינה לפי בחי. בי (481471)

אלק אפשטיין וזאב חנין, "הכי ישראליים בקלפי: הקהילה הרוסית והסכסוך עם הערבים", הרצאה בכינוס השנתי של האגודה למדע המדינה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 25 במארס 2004
אין

שעור 8 : נושא הדת בקהילה הרוסית בישראל.

Joseph Lourie, "Religious Refusenik Networks in Moscow and Leningrad: the View from Anthropology", *Jews and Jewish Topics in the Soviet Union and Eastern Europe*, No. 15, 1991, pp. 31-47
כתב עת בספריית מדעי החברה

Vladimir Khanin, "Israeli 'Russian' Parties and the New Immigrant Vote, *Israel Affairs*, Vol. 7, Nos. 2-3, (Winter 2001), pp. 101-113
כתב עת בספריית מדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

שעור 9 : הקמתן והתפתחותן של התנועות הפוליטיות בקהילה הרוסית בישראל.

Владимир (Зеэв) Ханин, "Русские" и власть в современном Израиле, сс. 39-68

Dina Seigel, *The Great Immigration: Russian Jews in Israel* (New York, etc.: Bergbavn, 1998), pp. 144-146, 167 - 170
E982.1(47)SIE (406033)

Vladimir Khanin, "The New Russian Jewish Diaspora and "Russian" Party Politics in Israel", *Nationalism & Ethnic Politics*, Boulder, Vol. 8, No 4 (December 2002), pp. 54-81
כתב עת בספריית מדעי החברה

Vladimir (Ze'ev) Khanin, "Russian" Parties in Israel: Yesterday, Today... Tomorrow?" *Eurasian Jewish Yearbook, 2004* (Berlin and Kiev: Sphere, 2004), pp. 28-54
אין

Vladimir Khanin, "Israeli 'Russian' Parties and the New Immigrant Vote, *Israel Affairs*, Vol. 7, Nos. 2-3, (Winter 2001), pp. 101-134
כתב עת בספריית מדעי החברה

Etta Bick, "Sectarian Party Politics in Israel: the Case of Ysrael B'Aliya, the Russian Immigrant Party", in Elazar and Sandler, *Israel at the Polls, 1996* (London: Frank Cass, 1998), pp. 129-133.
E324.6 ISR 1998 (398513)

שעור 10 : מבנה של האליטות "הרוסיות" בישראל.

Владимир (Зеэв) Ханин, "Политические элиты, общественные структуры и социально-политические конфликты в общине выходцев из СССР/СНГ в современном Израиле". - *Миграционные процессы*, сс. 233-236

Vladimir Khanin, "Russian-Jewish Ethnicity: Israel and Russia Compared", in Ben-Rafael, E., Gorny, Y., and Ro'i, Y. (eds.), *Contemporary Jewries: Convergence and Divergence* (Leiden and Boston: Brill Academic Publishers, 2003), pp. 216-234
D015 CON 2003 (572824)

שעור 11 : הקהילה הרוסית בישראל : התשתית המנגונונית, תרבות קהילתית וסמליה

Владимир (Зеэв) Ханин, "Русские" и власть в современном Израиле, сс. 123 - 163

Элиэзер Фельдман, "Русский" Израиль, сс. 333-350

Eliezer Leshem and Moshe Lissak, "Formation of 'Russian' Community in Israel", in L. Dymerskaya-Tsigelman (ed.), *The Jews of the Soviet Union in Transition*, No. 4 (19) 2000, pp. 47-66

בתוך : יהודי ברית המועצות במעבר כתב עת בספרית מדעי החברה

(Extended version: של יהודי ברית המועצות לשעבר בישראל, in Moshe Lissak and Elazar Leshem, *From Russia to Israel: Identity and Culture in Transition* [Tel-Aviv: Ha-kibbutz ha-meuhad], 2001, pp. 27-77)

בתוך : מרוסיה לישראל: זהות ותרבות במעבר - שמור מדעי המדינה לפי מרו. לי (476016)

English version: Eliezer Leshem and Moshe Lissak, "Development and Consolidation of the Russian Community in Israel", in Shalva Well, (ed.), *Roots and Routes: Ethnicity and Migration in Global Perspective* [Jerusalem: The Magnes Press, 1998], pp. 135 -171

306.809ROO 1999 (416493)

נרספי זילברג, "האינטליגנציה היהודית – רוסית בישראל : חיפושי מודלים חדשים של האינטגרציה" מתוך "יהודי ברית המועצות מסי 4 (19) שנת 2000 עמ' 196 – 212
כתב עת בספרית מדעי החברה

שעור 12 : כלי תקשורת בשפה הרוסית בישראל

Mikhail Hefetz, "The Russian Press in Israel", *Ariel: A Review of the Arts and Sciences in Israel*, No. 91, 1993, pp. 32-36

כתב עת בספריה המרכזית X-2175

Narspy Zilberg and Elazar Leshem, "Russian-language Press and Immigrant Community in Israel". *European Migration Review*, 12 (3), 1996, pp. 173-189

אין בארץ

Dan Kaspi, "Russian-language Media in Israel", *The Israeli Sociology*, No 2 (2), 2000, pp. 415-455

בתוך : סוציולוגיה ישראלית: כתב עת בספרית מדעי החברה-אולם 4 דלפק

שעור 13 : הגורמים לניגודיים פנים-קהילתיים .

Владимир (Зеэв) Ханин, "Русские" и власть в современном Израиле, сс. 164-191

Alex Fein, "Voting Trends of Resent Immigration From Former Soviet Union", in A. Arian and M. Shamir (eds.) *The Elections in Israel* (Albany: State University of New York Press, 1995), pp. 161–174.

שמור מדעי המדינה לפי ELE (276652)

Ian S. Lustick, "Israel As Non-Arab State: The Political Implication of Mass Immigration of Non-Jew", *Middle East Journal*, Vol. 53, No. 3 (Summer 1999), pp. 420-421.

כתב עת בספרית מדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Yochanan Peres and Sabina Lissitsa, "Unity and Cleavages in Israeli Society: Initial Report: Immigrants from the Former Soviet Union and Old-timers in Israel", *Israeli Sociology*, No 3 (1) (March 2001), (in Hebrew)

בתוך: סוציולוגיה ישראלית כתב עת בספרית מדעי החברה – אולם 4- דלפק

שעור 14 : הגורמים להתנהגות האלקטוראלית של "הרוסים" כללי

Владимир (Зеэв) Ханин, "Русские" и власть в современном Израиле, сс. 192 - 231

בחירות 1992

Bernard Reich, Meyrav Wurmser and Noach Dropkin, "Playing Politics in Moscow and Jerusalem: Soviet Jewish Immigrants and the 1992 Knesset Elections", in Daniel Elazar and Shmuel Sandler (eds.), *Israel at Polls, 1992* (Lanham, 1995), pp. 140-151

E324.6 ISR 1995 (288011)

Tamar Horowitz, "The Influence of Soviet Political Culture on Immigrant Votes in Israel: The Elections of 1992", *Jews in Eastern Europe*, 1994 (Spring), No. 1 (23)

כתב עת בספרית מדעי החברה

בחירות 1996

Edith Rogovin Frankel, "The 'Russian' Vote in the 1996 Israeli Elections", *East European Jewish Affairs*, 1996, Vol. 26, No 1, pp. 9-17

כתב עת בספרית מדעי החברה

Tamar Horowitz, "Ideologies, Identity and Frustration as Factor Influencing the Voting Patterns of Immigrants from the Former Soviet Union", in Asher Arian and Michail Shamir (eds.), *Elections in Israel, 1996* (Jerusalem: Israel Democracy Institute, 1999)

הספר בעברית: בחירות בישראל-1996 שמור מדעי המדינה לפי בחי. בי (424113)

בחירות 1999

Vladimir Khanin, "Israeli 'Russian' Parties and the New Immigrant Vote", *Israel Affairs*, London, Vol. 7, Nos. 2-3 (Winter/Spring 2001), pp. 101-134

כתב עת בספרית מדעי החברה

בחירות 2001-2006

Vladimir Khanin, "The Israeli 'Russian' Community and Immigrants Party Politics in the 2003 Elections", *Israel Affairs*, London, Vol. 10, Nos. 1-2 (Summer 2004), pp. 146-180

כתב עת בספרית מדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Vladimir Khanin, "Revival of 'Russian' Politics in Israel: the Case of 2006 Elections", Paper presented at the Annual Convention of the Association for Israel Studies, Banff, Canada, 28 – 31 May 2006

אין

דרישות לעבודה סמינריונית

היקף העבודה : 25-35 עמודים מודפסים (שיפת Times New Roman , 12, רווח וחצי) ניתן לעשות אותה בשפות על פי בחירתכם : עברית, אנגלית או רוסית.
ניתן לבחור את הנושא לעבודה סמינריונית מתוך הרשימה הביבליוגרפית או להציע נושא חילופי. הנושאים הרלוונטיים לעבודה חייבים להיות מתחומים הבאים :

- מדעי המדינה
- הפוליטיקה הקהילתית וציבורית
- יחסים בין-לאומיים
- תקשורת ותפקידה בפוליטיקה

כמו כן, ניתן לעסוק בנושאים הקשורים לחיי הקהילה הרוסית בישראל, כגון : סוציאלי, חברתי, תרבותי, אך בכל מקרה, נושא העבודה יאושר על ידי המרצה ובתאום עם הסטודנט.

העבודה יכולה לכלול תוצאות של המחקרים המדעים שנעשו בעבר בתחום. רצוי לנצל ולהביא את תוצאות המחקר בגוף העבודה, הכולל ניתוחים מדעיים, סקירת עיתונות וחומר רלוונטי נוסף.
העבודה תכלול רקע תיאורטי בו יש להסביר את שיטת המחקר.
הרשימה הביבליוגרפית תורכב לפחות מ-15 מקורות, בנוסף לנספחים ומסמכים רלוונטיים.
את נושא העבודה וראשי פרקים יש להגיש לא יאוחד משעור אחרון של סמסטר א'.

העבודה הסופית תוגש לא יאוחר מתחילת שנת הלימודים הבאה.

בהצלחה !!!